

IDEER

I forkant av morgendagens konsert på Vulkan i Oslo vil dokumentaren «Liberation Day» (2015) om besøket i Nord-Korea bli vist på Kunstnernes Hus Kino med regissør Morten Traavik og Laibach-

medlem Ivan Novak i samtale etter visningen. Filmens tagline «Tillit er bra. Men kontroll er også bra» viderefører tvevdyggheten som ligger i bandets uttrykk.

LAIBACHS TOTALITÆRE TA

Leflingen med kommunistiske og fascistiske symboler har gitt Laibach fornyet aktualitet. I morgen spiller de i Oslo.

D MUSIKK

TORMOD HALLERAKER
toh@dagbladet.no

Donald Trump er i Sør-Korea og fører propagandakrig mot Nord-Korea, natt til onsdag talte han i Seoul om «fred gjennom styrke». Laibach har som første vestlige rockeband spilt i begge landene. Uttrykket deres låner elementer av propaganda for å rette søkelyset mot totalitære regimer og høyreekstreme politiske strømninger. 37 år inn i karrieren er de skremmende aktuelle når de nå opptrer i Oslo.

– Jeg er usikker på om de som ikke kjente til dem på slutten av 80-tallet skjønner hvor radikale de fremsto. Laibach var både truende, grandiose og morsomme, sier Morten Traavik.

Den norske kunstneren har laget videoer for bandet, i tillegg til dokumentarfilmen om besøket deres i Nord-Korea i 2015. Laibach var første vestlige rockeband invitert til Nord-Korea for å spille. Traavik tok initiativet til konsertene i Pyongyang, og dokumenterte det hele i filmen «Liberation Day». Den er både absurd og foruroligende. Nordkoreanernes respons på den mildt sagt fremmedartede musikken sier mye om et land som har vært skjermet fra ytre impulser.

– Passende nok toppet spenningen seg mellom Sør-Korea og Nord-Korea da vi var der. Det ble skutt med tungt artilleri over grensen, og spilt K-pop og propagandataler over utendørshøytalere.

LAIBACHS SISTE album «Also Sprach Zarathustra» (2017) tar utgangspunkt i

musikk til en teateroppsetning bygget på Friedrich Nietzsches verk.

Laibach er i seg selv som et teater, et vrengebilde av fortid, nåtid og framtid. Bombastisk i uttrykket, men samtidig tvevdydig. Ved å leke med totalitære symboler, har de satt støvelhælen på ømme punkter i historien.

Gruppen ble startet i det tidligere Jugoslavia i 1980, året da president Tito døde. Laibach er det tyske navnet på byen Ljubljana, et navn som ble brukt da Slovenia var en del av Habsburg-monarkiet og under Andre verdenskrig-okkupasjonen.

Rammene var den kalde krigen. Jugoslavia var på vei mot oppløsning i kjølvannet av Sovjetunionens fall i 1991. De gamle maktsymbolene skulle snart reduseres til bare symboler uten makt. Laibach børstet støv av dem, holdt dem opp mot solen. Kommunismen, fascismen. Delvis som en lek, delvis til skrekk og advarsel. Det autoritære ble forsterket for å gi gjenklang i en brytningstid preget av usikkerhet så vel som en gryende optimisme.

Bandet var i starten en del av et kunstprosjekt. Fra første stund brukte de estetikk fra totalitære regimer. De uniformerte seg og laget plakater der brokker av kommunismen, den italienske futurismen og fascistiske uttrykk fikk et nytt liv. Men var det ironisk ment? Var det blodig alvor? Eller var det en satire over et samfunn i brytning, der kommunismens vakling og fall i Øst-Europa ga en boost til kapitalismen like mye som et ferskt demokrati?

På Museo Reina Sofia i Madrid vises fram til 8. januar utstillingen «Laibach Kunst 1980 + Neue Slowenische Kunst 1984 - 1992: From Kapital to Capital». Den presenterer litt av bredden i kunstbevegelsen som vekselvis har virket forut for sin tid, akterutseilt og i tiden.

SLOVENERNE SPILLER PÅ de store, wagnerske følelsene, men de river også ned grensene mellom listepop, rockeklassikere og industriell klang. Skjønnhet møter brutalitet, høykultur møter banalitet.

De regnes som en avantgarde-gruppe, men unndrar seg de fleste forsøk på å sette dem i bås.

Gjennombruddet med «Opus Dei» i 1987 førte dem ut på deres første verdensturné. De har hatt suksess med bombastiske covere av Europas «The Final Countdown», Opus-låten «Live is life» og The Beatles' «Let It Be».

Nytolkingene deres skaper ofte en ambivalens i møte med låtenes opprinnelige innhold og uttrykk. Marsjtakter og svulstige korarrangementer går igjen i flere av versjonene.

– Noe av det som fascinerer meg, er hvordan omarbeidingene deres får fram

den skjulte fascismen i popmusikken. Samtidig illustrerer de det forførende potensialet som ligger i massebevegelser, sier Traavik.

Men Laibach har også skapt musikk som står på egne ben. De har dessuten laget soundtrack til såpass forskjellige ting som en oppsetning av Shakespeares «Macbeth» og science fiction-filmen «Iron Sky».

Laibach kan framstå både truende og avvæpnende. De har fremprovosert reaksjoner, og møtt dem med en åpen holdning. «Vi er like mye nazister som Hitler var malarer», har de sagt om sine uniformer og symboler som kan gi assosiasjoner til Det tredje riket.

Laibach har besøkt Norge flere ganger, blant annet på Ultimafestivalen 2014 med en tolkning av Edvard Griegs ufullførte opera «Olav Trygvasson». De har bearbeidet alt fra Rolling Stones og Queen til Richard Wagners operaer.

D TWITTER

Elsker at Trygve Hegnar utga en bok på 1272 sider med egne lederartikler i sin egen avis på eget forlag under tittelen "Hva var det jeg sa". **Eivind Trædal** @eivindtraedal

KTER

I NORD-KOREA: Laibachs bruk av uniformering og totalitære virkemidler fikk en dobbelt bunn da de i 2015 spilte i Pyongyang. FOTO: JØRUND F PEDERSEN

Tidvis er uttrykket så flaggviftende overtydelig at det mister litt av effekten. Men historien har vist at sannheten noen ganger er drøiere enn man forestiller seg.

MORTEN TRAAVIK poengterer at det er den unike tilnærmingen som gjør at Laibach kan leve på gammel storhet:

– Nøkkelen til at Laibach fortsatt er relevante, er flertydigheten. Man er aldri helt sikker på om de mener alvor eller gjør narr. Vi blir konfrontert med vår egen, indre fascisist. Noe som er viktigere i dag enn på lenge.

Både Laibach og kunstkollektivet de var en del av slo hardt på slutten av 80- og be-

gynnelsen av 90-tallet. Så ble de i takt med samfunnsendringene et mer innbitt, utvasket bilde på strukturer som ikke lenger var like viktige. Sovjetunionens jerngrep ble i øst erstattet med en gradvis velstandssøkning og vestlige symboler som ikke hadde samme mørke, politiske undertoner. Men de siste årene har utviklingen tatt en ny retning, og Laibach føles i dag ubehagelig tidsriktige. I et Europa der sterke nasjonalistiske strømninger pisker opp fascistiske holdninger, der Russlands aggressive utenrikspolitikk sprer frykt, og der grupperinger igjen lefler med fortidens uniformer og symboler, slår de igjen an en tone som gir gjenklang.

«NØKKELEN TIL AT LAIBACH FORTSATT ER RELEVANTE, ER FLERTYDIGHETEN.»

D WANDRUPS UTVALGTE

FREDRIK WANDRUP
fwa@dagbladet.no

Modesty gir seg ikke

TEGNERISERIE: Agent X9 gått igjennom mange hamskifter etter at det såkalte **Gigant Agent X9** ble avviklet i 2015. I fjor kom fire utgaver av **Agent X9 Gull**, flotte album i stort breddefor- mat, snadder for serieelskere, men forlaget gikk i minus.

I år har man gått tilbake til A4-formatet, i hefter med tjukkere perm og bedre papir enn i de gamle utgavene. Som før får **Modesty Blaise** æren av å pryde forsida. Gamle kjenninger som **Rip Kirby** og **Agent Corrigan** er med i bøkene.

I tillegg har redaktørene lagt inn den internasjonale eventyreren **Dieter Lumpen**, ikke helt ulik **Corto Maltese**. Den foregår i eksotiske omgivelser, med en cool helt. Serien er tegnet av **Rubén Pellejero** og skrevet av **Jorge Zentner**. Det fjerde av årets hefter kommer 4. desember.

D DIKTET

Redigert av: FREDRIK WANDRUP
fwa@dagbladet.no

FOTO: NTB SCANPIX

KNOKE FOR KNOKE

Du hviler hånden på kveldens første stjerne

Jeg hviler blikket på et sted så langt unna at himmelen forsvinner,

strammer neven rundt en liten blå klode

HILDE JOHANSEN

Fra debutalbumet «En foreløpig verden», Vigmostad Bjørke, 2017.